

Tampereen seurakuntien ympäristöohjelma 2023-2025

Hyväksytty yhteisen kirkkoneuvoston kokouksessa 26.1.2023



Ympäristödiplomi Tampereen seurakunnissa

- Kirkkohallitus on myöntänyt Tampereen seurakuntayhtymälle ympäristödiplomin ensimmäisen kerran 17.12.2002.
- Tämän jälkeen ympäristödiplomia on uusittu säännöllisesti.
- Viimeksi ympäristödiplomi uusittiin vuonna 2020 ja se on voimassa vuoden 2025 loppuun asti.
- Ympäristödiplomin myöntäminen edellyttää Kirkon ympäristödiplomin ohjeistuksen mukaista ympäristöohjelmaa ja sen noudattamista.
- Ohjelman toteutumista mitataan sisäisesti toimintavuosittain ja ulkoisessa auditoinnissa diplomikauden lopussa.

Ympäristöohjelma Tampereen seurakunnissa

- Ympäristöohjelma luo toimintalinjat ympäristödiplomin ylläpitämiseen.
- Ympäristöohjelma päivitetään nyt kolmeksi vuodeksi, joten vuonna 2025 ympäristökatselmuksen pohjalta tehdään jälleen uusi ympäristödiplomihakemus ja ympäristöohjelma tarkistetaan ajan tasalle.
- Ympäristöohjelma sisältää yhdeksän alalukua, joissa on määritelty minimikriteerit ja pisteytettävät paikalliset lisätoimet. Ympäristödiplomin myöntäminen edellyttää minimikriteerien täyttymistä sekä vähintään 100 lisäpistettä.

Ympäristöohjelman osiot

- 2 Kirkon ympäristödiplomi
- 3 Toiminta ja talous
- 4 Ympäristökasvatus
- 5 Jätehuolto ja kiertotalous
- 6 Ruoka ja keittiöt
- 7 Energia, kiinteistöt ja kiinteistöhoito
- 8 Hautausmaat ja viheralueet
- 9 Metsät ja muut luonnonalueet
- 10 Liikenne

2 Kirkon ympäristödiplomi Tampereella

Tampereen seurakuntien ympäristö- ja ilmastotyötä luomakunnan parhaaksi ohjaavat Kirkon ympäristödiplomi ja Hiilineutraali kirkko 2030 -strategia luottamushenkilöiden ja työntekijöiden sitoumuksella arjen päätöksiin ja toimintaan.

Minimikriteeri	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
2.1 Kirkon oma ympäristöjärjestelmä	Seurataan ympäristöohjelman toteutumista.	Vuosittain	Ympäristötoimikunta, ympäristövastaavat, seurakunnat ja yksiköt
2.2 Johdon sitoutuminen	Päätös on tehty diplomin hakemisesta.	25.4.2019	Johtoryhmä, YKN
2.3 Ympäristödiplomikoulutus	Työntekijät ja luottamushenkilöt perehdytetään ympäristöohjelmaan.	Diplomikauden aikana	Ympäristötoimikunta, johtoryhmä
2.4 Hiilineutraali kirkko 2030 -strategia	Strategia sisältyy toimintasuunnitelmaan.	Jatkuva	Johtoryhmä, johtajat
2.5 Ympäristövastaavat	Nimetään ympäristövastaavat kaikkiin seurakuntiin ja yksiköihin. Seurakunnissa voi olla oma ympäristötyöryhmä.	Jatkuva	Johtajat, kirkkoherrat, esihenkilöt
2.6 Ympäristötyöryhmä	Nimetään ympäristötoimikunta ja sen tehtävät ja vastuut.	Joka toinen vuosi, seuraavaksi 2023	YKN

2 Kirkon ympäristödiplomi Tampereella

Mimimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
2.7 Ympäristökatselmus	Tutkitaan ympäristöohjelman toteutumista kokonaisuutena ja teemoittain.	Diplomikauden puolivälissä ja ennen ohjelman päivitystä	Ympäristötoimikunta, ympäristövastaavat, esihenkilöt
2.8 Pisteet ja taulukointi	Pisteytetään toteutuneet toimenpiteet ympäristökatselmuksen yhteydessä.	Uutta diplomikautta haettaessa	Ympäristötoimikunta, ympäristövastaavat, alojen vastuuhenkilöt
2.9 Ympäristöohjelma	Kirjataan toimenpiteet, aikataulut ja vastuuhenkilöt, konkreettisia toimenpiteitä.	2022 ja 2025	Ympäristötoimikunta, ympäristövastaavat, johtajat ja toiminnoista vastaavat
2.10 Ympäristöohjelman seuranta	Raportoidaan vuosittain vähintään ympäristötoimikunnassa. Voidaan raportoida myös yksiköiden sisäisissä vuosikertomuksissa.	Vuosittain	Ympäristötoimikunta, ympäristövastaavat, toimintakertomuksista vastaavat
2.11 Auditointi	Diplomikauden lopussa tilataan ulkoinen auditointi hiippakunnan kautta ja järjestetään auditointitilanne.	2025	Ympäristötoimikunta, johtoryhmä
2.12 Diplomin uusiminen	Valmistellaan ja toteutetaan diplomin uusiminen.	2025	Ympäristötoimikunta, YKN, yhtymäjohtaja, johtoryhmä

2 Kirkon ympäristödiplomi Tampereella

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
2.13 Oma väliauditointi	Toteutetaan tutkien ympäristöohjelman tilaa omassa ja muiden yksiköissä.	2022	Ympäristötoimikunta, ympäristövastaavat, yksiköt ja seurakunnat
2.14 Viestintä	Luodaan ympäristötoiminnan viestintäsuunnitelma, joka sisältää tarkemmin myös sen, mitä ja miten viestitään ja miten viestintävastuut jakautuvat.	2023	Ympäristötoimikunta, viestintäyksikkö. Viestinnästä huolehtivat kaikki omalta osaltaan.
2.15 Muut toimenpiteet	Yksiköiden ja seurakuntien ympäristötavoitteille asetetaan mittarit ja niiden toteutumista seurataan vuosittain. Jokainen yksikkö ja seurakunta asettaa vähintään yhden mitattavan ympäristötavoitteen.	2023–2025	Kaikki seurakunnat ja yksiköt

3 Toiminta ja talous

Toiminnassa ja taloudessa keskeisellä sijalla tulee olla ympäristön huomioimisen hankinnoissa, sijoitustoiminnan ohjaamisen kestäväksi ja vastuullisen taloudenhoidon.

Minimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
3.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma	Ympäristötoiminta ja -tavoitteet sisältyvät toiminta- ja taloussuunnitelmaan.	Vuosittain	Kirkkoherrat, johtajat, esihenkilöt, kaikki toiminta- ja taloussuunnitelmaa työstävät
3.2 Toimintakertomus	Toimintakertomuksessa raportoidaan vuosittain ympäristöasioiden ja ympäristöohjelman toteutumisesta.	Vuosittain	Kirkkoherrat, johtajat, esihenkilöt ja kaikki toimintakertomusta kokoavat

3 Toiminta ja talous

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
3.3 Hankintaohjeet ja koulutus	Laaditaan vastuullisuustekijät huomioiva hankintaohje.	2023-2025	Hallintopäällikkö, hankinta-asiantuntija
3.4 Ympäristömerkityt tuotteet ja ympäristösertifikaatit	Käytetään ympäristömerkittyjä paperituotteita, toimistotarvikkeita, pankkipusseja ym. Vähennetään hankintoja.	Jatkuva	Kaikki hankinnoista vastaavat ja hankintoja tekevät.
3.5 Uusio- ja kierrätystuotteet	Kalusteita kierrätetään, tietokoneet palautetaan leasingyhtiöille ja niiden käyttöaikoja pidennetään. Toimintatarvikkeita kierrätetään ja tuotteita esim. lasten kerhoihin hankitaan myös kierrätettynä.	Jatkuva	Kaikki hankintoja tekevät
3.6 Vastuullinen sijoittaminen	Päivitetään ja kehitetään sijoitussuunnitelmassa olevaa kestävän sijoittamisen ohjeistusta, sen tavoitteita ja mittareita. Seurataan mittareiden tulosten kehityssuuntaa ja pyritään vaikuttamaan siten, että kehityssuunta on suotuista kestävyyden näkökulmasta.	Vuosittain	Talousjohtaja
3.7 Lähetystyö ja kansainvälinen diakonia	Ohjataan vuosittain varoja lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan yli 3%. Näin edistetään kestävä kehitystä kehittyvistä maissa.	Vuosittain	Osana taloussuunnitelmaa

3 Toiminta ja talous

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
3.8 Hiilineutraalius ja päästöjen kompensointi	Lasketaan hiilidioksidipäästöjen suuruus ja kootaan hiilijalanjälkiraportti.	2022	Hankintojen osalta: hankinta-asiantuntija Kiinteistöt: kiinteistöjohtaja
	Kirjataan hiilineutraalisuussuunnitelma.	2023	Johtoryhmä
	Laaditaan kompensointiohjeistus.	2023	Johtoryhmä
3.9 Muut toimenpiteet	Järjestetään koulutusta ympäristömerkeistä.	2023–2025	Ympäristötoimikunta
	Käytössä ovat vuosittain seurattavat ympäristöindikaattorit.	Vuosittain	Ympäristötoimikunta, talotekniikkainsinööri
	Lisätään luontolähtöisten menetelmien käyttöä diakoniassa ja muussa ihmisten kohtaamisessa.	Jatkuva	Johtavat diakonian viranhaltijat ja työntekijät
	Hankitaan henkilöstölle koulutusta luontolähtöisten menetelmien soveltamiseen ja luontohengellisyyden vahvistamiseen.	Vuosittain	Seurakuntien ja yksiköiden esihenkilöt
	Kilpailutetaan sähköautojen latauspisteiden toimittaja.	2023	Kiinteistöjohtaja

4 Ympäristökasvatus

Ympäristökasvatus rakentaa kumppanuutta luomakunnan kanssa kasvun Polun kaikissa ikäkausissa.

Minimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
4.1 Ympäristökasvatussuunnitelma	Päivitetään yhtymän yhteinen ympäristökasvatussuunnitelma.	2023	Kasvatuksen johtava pappi ja seurakuntien kasvatuksen esihenkilöt
4.2 Jumalanpalveluselämä	Luomakunnan sunnuntait toteutetaan joka seurakunnassa.	Vuosittain	Kirkkoherrat

4 Ympäristökasvatus

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
4.3 Ympäristökasvatuksen viestintä ja vuosikello	Suunnitellaan osana ympäristökasvatussuunnitelmaa.	2023	Yhteisen kasvatuksen pappi ja kasvatuksen esihenkilöt, kasvatuksen viestintätyöntekijä
4.4 Ympäristökasvatus kasvun kaaren eri vaiheissa	Ympäristökasvatussuunnitelmaan kirjataan ikäkausien ympäristökasvatussisällöt. Toimenpiteet jaotellaan: pitää tehdä/ tulisi tehdä/ olisi hauska tehdä.	2023	Yhteisen kasvatuksen pappi ja kasvatuksen esihenkilöt, kasvatuksen viestintätyöntekijä
	Vihreät riparit -materiaali liitetään osaksi ympäristökasvatussuunnitelmaa ja rippikoulujen paikallissuunnitelmaa. Selvitetään Vihreiden ripparien kriteerit isostoiminnassa.	2023	Yhteisen kasvatuksen pappi, rippikoulutyöpöytä
	Ikäkaudelle sopivat käytössä olevat luontopolut, hiljaisuuden paikat ym. kirjataan ympäristökasvatussuunnitelmaan. Selvitetään, miten leirikeskusten luontopolut voidaan kunnostaa.	2023	Yhteisen kasvatuksen pappi ja kasvatuksen esihenkilöt, kasvatuksen viestintätyöntekijä

4 Ympäristökasvatus

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
4.5 Hartaus- ja jumalanpalveluselämä	Luomakunnan ja ympäristön muutoksia huomioidaan työssä. Luontolähtöisiä menetelmiä hyödynnetään laajasti jumalanpalvelus- ja hartauselämässä.	Jatkuva	Kirkkoherrat, papisto, jumalanpalvelusten ja hartauksien toteuttajat
4.6 Luontopolut ja hiljaisuudelle rauhoitetut paikat	Luontopolkuja ja hiljaisuuden paikkoja käytetään ympäristökasvatuksessa eri ikäryhmien kanssa. Luontopolut kunnostetaan.	Jatkuva	Kaikki työntekijät
	Listataan hiljaisuuden paikat, metsäkirkot ja luontopolut kartalle.	2023-2024	Ympäristötoimikunta, viestintä
	Hyödynnetään työssä PyhiinvaellusTampere -reitistön 31:a pyhiinvaellusreittiä.	Jatkuva	Kaikki työntekijät
	Käytetään Kalevankankaan Hiljaisuuden puutarha -karttapalvelua ja kannustetaan sen käyttämiseen.	Jatkuva	Kaikki työntekijät
	Hyödynnetään ympäristökasvatustyössä esim. seppo.io -alustan verkosta löytyviä ympäristökasvatuspelejä.	Jatkuva	Lasten ja nuorten kanssa toimivat

4 Ympäristökasvatus

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
4.7 Verkostoyhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen	Osallistutaan ympäristötapahtumiin ja -kampanjoihin toisten kirkkojen, uskontojen, ympäristöjärjestöjen ja kumppanien kanssa	Jatkuva	Ympäristötoimikunta, ympäristövastaavat, ympäristötyön toimijat ja kiinnostuneet
	Hyödynnetään verkostojen osaamista myös oman henkilöstön kouluttamisessa	Tarpeen mukaan	Ympäristötoimikunta, johtoryhmä, esihenkilöt
4.8 Leirit, retket, tapahtumat	Ympäristöaiheiset kerhot, tapahtumat ja teemapäivät	Vuosittain	Kasvatuksen työntekijät ja kiinnostuneet
4.9 Rippikoulu ja isostoiminta	Vihreät riparit -materiaalia käytetään rippikoulutyössä	Vuosittain	Rippikoulutyötä tekevät
4.10 Liikkuva seurakunta	Toiminnassa ympäristönäkökulma	Jatkuva	Liikunta-agentti ja muut työntekijät
4.11 Muut toimenpiteet	Nuorten kouluttaminen kiertotalouteen KIERTO- Kiertotaloudesta kasvua -hanke lisää kiertotalousosaamista työllistämällä nuoria ja opettaen hävikkiraaka-aineiden käyttöä.	2022-2023	KIERTO-hanke

5 Jätehuolto ja kiertotalous

Kattavan jätehuoltokartoituksen ja -suunnitelman myötä kierrätystä on tehostettu ja sitä kehitetään edelleen.

Mimimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
5.1 Jätelain noudattaminen	Työntekijät perehdytetään jätelakiin järjestämällä koulutusta. Arkissa on saatavilla materiaalia.	16.2.2022 1.6.2022	Ympäristötoimikunta ja kiinteistöjohtaja
5.2 Kunnallisten jätehuoltomääräysten noudattaminen	Jätehuoltokartoituksen yhteydessä kiinteistövastaavat perehdytetään jätemääräyksiin.	2022	Kiinteistöjohtaja
5.3 Jätehuoltokartoituksen ja -suunnitelman tekeminen	Jätehuoltokartoitus ja -suunnitelma tehdään ja kirjataan ja suunnitelmaa noudatetaan.	2022	Kiinteistöjohtaja
5.4 Vaarallisten jätteiden asianmukainen käsittely	Vaarallisista jätteistä vastaavat henkilöt nimetään.	2022–2023	Kiinteistöistä vastaavat
	Käytetään vähiten vaaraa aiheuttavia kemikaaleja.	Jatkuva	Kiinteistöistä vastaavat, jätehuoltovastaavat
	Käyttöturvallisuustiedotteet ja vahingontorjuntavälineistö		Kiinteistöistä vastaavat, jätehuoltovastaavat

5 Jätehuolto ja kiertotalous

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
5.5 Jätehuoltovastaava ja -koulutus	Jätehuoltovastaavat nimetään ja koulutetaan tehtäviinsä seurakunnissa/ kiinteistöissä.	2023	Kiinteistöistä vastaavat esihenkilöt
5.6 Kiertotalous	Kierrätetään kalusteita ja tarvikkeita yksiköiden välillä.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja, yksiköt ja seurakunnat
5.7 Lajittelun mahdollistaminen	Lajittelua kohennetaan vielä niissä kohteissa, missä on puutteita.	2023–2025	Kiinteistöjohtaja
5.8 Jätteen määrän vähentäminen ja kierrätys	Vähennetään työtilojen sekajäteastioiden määrää. Kierrätetään myös tekstiilejä. Seurataan jätteen määrää.	2023–	Kiinteistöjohtaja
5.9 Kompostointi	Selvitetään, voidaanko joissain kiinteistöissä kompostoida myös biojäte, esim. Leirikeskuksissa.	2023–	Kiinteistöjohtaja
5.10 Muut toimenpiteet			

6 Ruoka ja keittiöt

Ruuan käsittely-, kuljetus- ja valmistusketjun kaikissa vaiheissa huomioidaan ympäristönäkökulmat jatkossa entistä kattavammin.

Minimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
6.1 Ruokahävikin pienentäminen	AitO-keskuksessa ruokalista suunnitellaan etukäteen ja tehdään täsmälliset tilaukset. Jäänyt ruoka hyödynnetään seuraavan aterian rinnalle.	Jatkuva	AitO-keskuksen keittiöväki
	Ruokahävikki keräillään keskitetysti ja jaellaan hajautetusti ruoka-apuna.	Jatkuva	Ruokapankki
	Ravintola Kierto käyttää ruuanvalmistuksessa 80 % Ruokapankin keräämiä hävikkiraaka-aineita.	Jatkuva	Ravintola Kierto
6.2 Kertakäyttö-astioista luopuminen	Kertakäyttöastioita ei käytetä kuin poikkeustapauksissa.	Jatkuva	Kaikki juomia ja ruokia tarjoilevat
6.3 Reilun kaupan teen ja kahvin käyttäminen	Tarjottavasta kahvista ja teestä osa on pysyvästi Reilun kaupan tuotteita.	Jatkuva	Kaikki kahvia ja teetä ostavat ja keittävät
6.4 Kasvisruuan tarjoilun lisääminen	Kasvisruokaa tarjotaan ruokailuissa, myös vegaaniannos on saatavilla etukäteen pyydetessä. Lihatuotteiden käyttöä vähennetään määrätietoisesti	Jatkuva	Leirikeskukset, seurakuntien ruokailuja iäriestävät

6 Ruoka ja keittiöt

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
6.5 Reilun kaupan seurakunta ja tuotteet	Osallistutaan Reilun kaupan viikkoon. Reilun kaupan tuotteiden käytöstä kerrotaan tarjoilun yhteydessä. Seurakuntayhtymä on Reilun kaupan seurakunta.	Vuosittain	Seurakunnat, yhtymän yksiköt ja AitO-keskus
6.6 Lähiruuan käyttäminen ruokailuissa	Vihannes-, juures- ja hedelmätuotteet tilataan lähitoimittajalta. Hävikin minimoimiseksi tuotteita tilataan täsmämääräisesti.	Jatkuva	AitO-keskus
	Ruokapankin ja Ravintola Kierron hyötyruuan lahjoittajien verkostossa on lähituottajia.	Jatkuva	Ruokapankki Ravintola Kierto
6.7 Kasvisruuan käytön lisääminen	Kasvisruokaa tarjotaan AitOssa pääruokana 3 krt/vko ja pyydettyä. Kasvisten määrää lisätään kaikissa ruokailuissa. Kokousruokailut ovat kasvispainotteisia, kaurajuoma on valikoimassa.	Jatkuva	AitO-keskus Tarjoiluja järjestävät
	Ravintola Kierto tarjoaa päivittäin myös kasvisruokavaihtoehdon.	Jatkuva	Ravintola Kierto
6.8 Kauden kasvisten käyttäminen	Yhteistyö lähitoimittajien kanssa takaa kauden kasvikset ruokalistoilla.	Jatkuva	AitO-keskus
6.9 Luomuruokien käyttäminen	Luomuruokien käyttöä lisätään.	Jatkuva	AitO-keskus

6 Ruoka ja keittiöt

Pisteytettävät tavoitteet	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahott
6.10 Vastuullinen kala	Hankittava ja syötävä kala on vastuullista.	Jatkuva	Ruokaa valmistavat
6.11 Keittiöhenkilökunnan ympäristökoulutus	Uusien keittiötyöntekijöiden edellytetään suorittavan ympäristöpassin ja ravitsemuspassin sekä tekemään energiansäästöohjeistuksen testin.	Jatkuva	AitO-keskus
6.12 Keittiöiden ympäristöviestintä	Asiakkaita ohjeistetaan ruokahävikin pienentämiseen ja lajitteluun. Asiakkaille kerrotaan ruuan alkuperästä.	Jatkuva	AitO-keskus
6.13 Vastuulliset elintarvike- ja ruokapalveluhankinnat	Tukkuliikkeellä on vastuullisuusohjelma, jonka mukaan ostetut tuotteet ovat vastuullisia.	Jatkuva	AitO-keskus
6.14 Muut toimenpiteet	Ruuankuljetukset keskitetään järkevästi sekä Ruokapankilla että AitO-keskuksessa.	Jatkuva	AitO-keskus Ruokapankki

7 Energia ja kiinteistöt

Kiinteistöpalvelut huomioi ympäristöasiat toiminnassaan sekä pyrkii toimimaan esimerkillisesti ja olemaan edelläkävijä. Uusiutuvan energian osuutta nostetaan, omia aurinkovoimaloita lisätään ja energiansäästökoulutusta tarjotaan.

Minimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
7.1 Rakennusrekisteri Basis ja energiankulutuksen seuranta	Kaikki rakennuksia koskevat perustiedot on viety rakennusrekisteriin. Energiankulutusta seurataan säännöllisesti EnerKeyn kautta.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
7.2 Kiinteistöstrategia	Kiinteistöstrategia päivitetään.	2023	Kiinteistöjohtaja
7.3 Energiavastaava	Energiavastaavaksi on nimetty talotekniikkainsinööri.	2022	Kiinteistöjohtaja

7 Energia ja kiinteistöt

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
7.4 Tilojen käyttö	Tilojen käyttöastetta mitataan eri tekniikoita hyödyntäen.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Kiinteistöstrategia määrittelee yksiköittäin yksityiskohtaiset tavoitteet kiinteistöistä luopumiseen.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Tilojen käyttöä sopeutetaan.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
7.5 Uusiutuva energia	Uusiutuvan energian osuus nousee kokonaisenergiasta.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Aurinkovoimaloiden nykyinen (2022) teho kolminkertaistetaan tasolle 200 kWp vuoden 2024 loppuun mennessä. Hinta-arvio noin 200 000 – 300 000 euroa. Aurinkovoimaloiden ylijäämäsähköä myydään verkkoon.	2024	Kiinteistöjohtaja
	Krematorion hukkalämpö kerätään talteen niin, että energia voidaan hyödyntää alueen muissa rakennuksissa.	2023–	Kiinteistöjohtaja
	Seurakuntayhtymä ostaa ympäristömerkittyä energiaa.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Kaikissa kiinteistöpalvelujen ja leirikeskustelun diesel-ajoneuvoissa käytetään biodieseliä.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Jäljellä olevissa öljylämmityksissä siirrytään käyttämään biopolttoöljyä.	2023	Kiinteistöjohtaja
	Öljylämmitysjärjestelmistä luovutaan kokonaan.	2024	Kiinteistöjohtaja

7 Energia ja kiinteistöt

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
7.6 Kiinteistön-huoltojärjestelmä	Kiinteistöjen huollossa on käytössä sähköinen huoltokirja, jonka käyttämiseen järjestetään perehdytystä. Huoltokirjan tehtävien toteutumista seurataan ja tavoitteet on asetettu. Palvelupyyntöihin vastaamiselle on asetettu tavoitteet ja vasteaikaa mitataan.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
7.7 Energiankulutuksen vähentäminen ja energiatehokkuus	Valaistukselle, vedelle, lämmitykselle ja sähkönkulutukselle on luotu seurantajärjestelmä.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Kaikkien säilytettäväksi luokiteltavien kiinteistöjen osalta on tehty energiakatselmukset, joiden perusteella on laadittu päivitettävä energiatehokkuushankkeiden yleissuunnitelma.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Energiatehokkuutta parantaville hankkeille on varattu vuosittainen 400 000 euron investointimääräraha.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Energiankulutukselle on asetettu vuosittainen seurattava säästötavoite.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Kiinteistöjen elinkaaren aikaisen kulutuksen päästöille on asetettu seurattava tavoite.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja

7 Energia ja kiinteistöt

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
7.7 Energiankulutuksen vähentäminen ja energiatehokkuus	Päästövähennykset toteutuvat asetetun tavoitteen mukaisesti.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Kaikille keskeisille kohteille on asetettu sisätilojen kesä- ja talviajan seurattavat tavoitelämpötilat.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Kohteiden käytön mukaista talotekniikan säädettävyyttä lisätään.	2022-	Kiinteistöjohtaja
7.8 Kiertotalous uudis- ja korjausrakentamisessa	Käytöstä poistettavista kohteista otetaan talteen käyttökelpoisia rakennusosia, kuten ilmanvaihtokone, vesikalusteet, valaisimet ja suurkeittiölaitteet. Koneet ja laitteet kierrätetään uusiin kohteisiin.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
7.9 Kiinteistöjen puhtaanapito	Vahtimestareita ja siivoojia koulutetaan säännöllisesti.	2023-	Kiinteistönhoidon asiantuntija
	Kokeillaan vaihtoehtoisia pintojen puhdistustapoja ilman siivouskemikaaleja.	Jatkuva	Kiinteistönhoidon asiantuntija
	Huomioidaan siistittävien pintojen helppohoitoisuus ympäristönäkökulmasta remontti-/ rakennusvaiheessa.	Jatkuva	Kiinteistönhoidon asiantuntija

7 Energia ja kiinteistöt

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
7.9 Kiinteistöjen puhtaanapito	Lisätään ympäristömerkittyjen tuotteiden käyttöä.	Jatkuva	Siivoustarvikkeita hankkivat
	Käytetään mahdollisuuksien mukaan aktiivivettä siivouksessa.	2023-	Kiinteistöjohtaja
	Kangaskäsipyöheautomaatteja lisätään kohteissa.	2023-	Kiinteistöjohtaja
	Siivousmitoitukset tarkistetaan ja siivousohjeet päivitetään.	2023-	Kiinteistöjohtaja
	Siivousvaunuihin hankitaan lajittelumahdollisuudet.	2023-	Kiinteistöjohtaja
	Puhdistusaineet annostellaan oikein, täytetään kanistereista.	Jatkuva	Siivoojat
	Mikrokuitutuotteet ovat käytössä siivouksessa.	Jatkuva	Siivoojat
7.10 Rakennusalan, kiinteistönhoidon ja puhtaanapidon koulutus	Toteutetaan energia- ja ympäristövaikutuksiltaan olennaisia koulutuksia, esimerkiksi siivouksen ja puhtaanapidon koulutuksia sekä kiinteistöjen energiatehokkaaseen käyttöön liittyviä koulutuksia.	Vuosittain	Kiinteistöjohtaja
7.11 Muut toimenpiteet	Kiinteistöpalveluille laaditaan hankintojen soveltamisohje, vastuullisuussuunnitelma ja rakennuttamisohje.	2023-	Kiinteistöjohtaja

8 Hautausmaat ja viheralueet

Hautausmaita hoidetaan luonnon monimuotoisuutta vahvistaen ja kulttuuriperintöä vaalien.

Minimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
8.1 Hautausmaiden hoitosuunnitelma	Hautausmaiden hoitosuunnitelma on päivitetty ja siinä otetaan huomioon ympäristönäkökulmat.		Hautaustoimen päällikkö
8.2 Perennahoito	Perennahoidon eduista kerrotaan asiakkaille. Perennahoitoa tarjotaan asiakkaille. Perennahoito hinnoitellaan kilpailukykyiseksi.	Jatkuva	Hautaustoimen päällikkö

8 Hautausmaat ja viheralueet

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
8.3 Hautausmaiden ja viheralueiden kulttuuriarvojen inventointi	Hautausmaiden, muistomerkkien ja viheralueiden kulttuurihistoriallinen inventointi on tehty.	2013–2017	Hautausstoimen päällikkö
	Vaalitaan kulttuuriperintöä säilyttämällä vanhojen hautausmaanosien ominaispiirteitä ja arvokkaita hautamuistomerkkejä.		Hautausstoimen päällikkö
	Kalevankankaan hautausmaan puista ja sinne haudattujen merkkihenkilöiden haudoista on tehty kartat ja päivitetty ne.	2018	Hautausstoimen päällikkö
8.4 Hautausmaiden, piha- ja puistoalueiden luontoarvojen inventointi	Hautausmaille on jätetty pysty- ja maapuita lahoamaan. Luonnon monimuotoisuutta huomioidaan kartoittamalla nurmikot, jotka vielä voidaan muuttaa niityiksi. Selvitetään, onko istutettavissa kasveissa lisättävissä sellaisia kukkivia lajeja, jotka ovat hyviä medentuottajia pölyttäjille.	2023–	Hautausstoimen päällikkö
8.5 Kevyemmän hoidon alueet	Niittyjen osuutta on lisätty nurmikoiden kustannuksella.	Jatkuva	Hautauspalvelut
	Kalevankankaalla vanhojen osastojen riviväleissä niittykokeilu, samoin eri hautausmailla niittyalueita.	Jatkuva	Hautauspalvelut
	Sirottelualueelle on asennettu siirrettyä metsänpohjaa, kuntaa.	2022	Hautauspalvelut

8 Hautausmaat ja viheralueet

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
8.6 Monivuotiset kasvit	Suositaan perennaistutuksissa luonnonkantoja tai vähän jalostettuja perennoja pyrkien koko kesän kukintaan ihmisten ja perhosten iloksi.	Jatkuva	Hautauspalvelut
	Monipuolistetaan puuvartisten kasvien lajivalikoimaa ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi.	Jatkuva	Hautauspalvelut
8.7 Vieraslajien torjunta	Kurttulehtiruusu hävitetty hautausmailta. Haitallisten vieraslajien torjunta aktiiviseksi kaikilla viheralueilla.	Jatkuva	Hautauspalvelut
8.8 Kemikaalihaittojen ehkäisy	Käytetään myrkyttömiä kasvinsuojeluaineita ja menetelmiä sekä luonnonlannoitteita.	Jatkuva	Hautauspalvelut
8.9 Vedenkulutuksen vähentäminen	Vedenkulutusta seurataan järjestelmällisesti, ja poikkeamiin voidaan puuttua ripeästi.	Jatkuva	Kiinteistöpalvelut
8.10 Koneiden ympäristövaikutukset	Bensakäyttöisissä työkoneissa käytetään mahdollisimman puhtaasti palavaa pienkonepolttoainetta. 2-tahtisista pienkoneista siirrytty 4-tahtisiin. Siima- ja aitaleikkureissa siirrytään akkukoneisiin, myös ruohonleikkureissa.	Jatkuva	Hautauspalvelut
8.11 Vainajan tuhkaamisen ympäristövaikutukset	Vatialan krematorion tuhkausuuneissa suodatinlaitteet, jotka ehkäisevät elohopea- ja hiukkaspäästöjä ilmaan.	Jatkuva	Hautauspalvelut

8 Hautausmaat ja viheralueet

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
8.12 Hautaukseen liittyvät ekologiset vaihtoehdot	Viestitään esim. verkkosivuilla hautaukseen liittyvistä ekologisista vaihtoehdoista, kuten biohajoavista kukkalaitteista.	2023-	Hautauspalvelut
8.13 Hautojen hoitoon ja vainajien muistamiseen liittyvät ympäristönäkökohdat	Laaditaan näkyville hautapaikan hoidon ympäristöohjeet, jotka sisältävät esimerkiksi suosituksen hautalyhtyjen käyttöön, jätteiden lajitteluun ja kannustuksen perennojen istuttamiseksi haudoille.	2023-	Hautauspalvelut
8.14 Hautakivien uusiokäyttö	Suuria sukuhautoja käytetään kesäkukkien varastoistutukseen. Tutkitaan myös muita tapoja hyödyntää vanhoja hautakiviä.	Jatkuva	Hautauspalvelut
8.15 Hautausmaiden ympäristökasvatuksellisten arvojen hyödyntäminen	Hiljaisuuden puutarha on Kalevankankaalla. Partiolaiset keräävät kynttiläjätteet hautausmailta joulunpyhien jälkeen. Hautausmailla järjestetään teemakävelyjä.	Jatkuva	Hautauspalvelut
8.16 Hautausmaahenkilöstön ympäristökoulutus	Hautausmaiden kausihenkilöstö perehdytetään hautausmaiden ympäristöohjeisiin ja ympäristöystävällisiin työtapoihin.	Vuosittain	Hautauspalvelut
8.17 Muut toimet	Teetetään hautausmaille sopivia infotauluja, joissa kerrotaan jo tehdyistä luonnon monimuotoisuutta tukevista toimenpiteistä.	2023-	Hautauspalvelut, viestintä

9 Metsät ja muut luontoalueet

Metsiä hoidetaan maltillisesti luonnon arvoja kunnioittaen ja virkistyskäyttöön kannustaen.

Minimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
9.1 Metsäsuunnitelma	Seurakuntayhtymällä on voimassa oleva metsäsuunnitelma.	Uudistus 2026	Hautaustoimen päällikkö
	Metsäsuunnitelman tiedot viedään Basis-ohjelmaan.	2022	Hautaustoimen päällikkö
9.2 Metsien sertifiointi	Seurakuntien metsät on sertifioitu PEFC-järjestelmässä.	Jatkuva	Hautaustoimen päällikkö
	Metsäsuunnitelmaa uudistettaessa anotaan ympäristöjärjestöjen suosittelemaa FSC-sertifiointia.	2026	Hautaustoimen päällikkö

9 Metsät ja muut luontoalueet

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
9.3 METSO-ohjelma	Seurakuntien metsät on kartoitettu ja METSO-kohteet on selvitetty.	2012	Hautaustoimen päällikkö
	Julkujärvellä on liitetty muutaman hehtaarin alue METSO-ohjelmaan vuonna 2020.	2020	Hautaustoimen päällikkö
9.4 Vapaaehtoinen luontokohteiden suojelu	Metsäsuunnitelmaan on merkitty reilut kymmenen metsälain mukaan suojeltavaa kohdetta. Luonnonsuojelulain mukaan suojeltuja kohteita, yhteensä 8 ha, ovat Luodon saari ja Ilkon leirikeskuksen ja Pitkäjärven välinen alue. Luodon saari kuuluu Natura-ohjelmaan.	2017	Hautaustoimen päällikkö
9.5 Hakkuiden siirtäminen pois lintujen pesimäkaudelta	Metsäsuunnitelman mukaan hakkuita ei tehdä lintujen pesimäkaudella.	Jatkuva	Hautaustoimen päällikkö
9.6 Metsien monimuotoisuuden turvaaminen	Metsiä uudistetaan varovaisesti, jatkuvan kasvatuksen menetelmää suositaan.	Jatkuva	Hautaustoimen päällikkö
	Tarjotaan metsänhoidollisen tilanteen mukaan mahdollisuus puiden istutukseen seurakuntayhtymän metsäalueille seurakuntalaisten vapaaehtoistyönä. Tämä voi tapahtua osana metsänhoitosuunnitelman mukaista uudistustyötä tai seurakunnan toiminnallisena tapahtumana, esimerkiksi osana sururyhmän tai ilmastoahdistusta käsittelevän ryhmän toimintaa.	2023-	Hautaustoimen päällikkö

9 Metsät ja muut luontoalueet

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
9.7 Lajien suojelutoimenpiteet	Lahopuuprojekti Särkijärven rannassa Valkaman alueella. Hankkeella pyritään lisäämään luonnon monimuotoisuutta tutkien, mitä eliöstöä puihin ilmestyy.	Jatkuva	Hautauspalvelut
	Sääksen tekopesä on pystytetty seurakunnan omistamalle metsäalueelle.	2009	Ympäristötoimikunta
9.10 Hiilivarastot ja hiilinielut	Seurakunnan hiilivarastot ja hiilinielut on laskettu Kirkkohallituksen ja LUKEn tekemässä hiilinielulaskennassa.	2020	
9.11 Ekosysteemipalvelujen hyödyntäminen	Hiljaisuuden puutarha on avattu Kalevankankaalle.	2020	Hautauspalvelut, DYV
	Pyhiinvaellus Tampere tarjoaa 31 pyhiinvaellusreittiä eri puolella Tamperetta, osin myös seurakuntien omistamilla metsäalueilla.		Hengellisen ohjauksen pastori
9.13 Metsäkoulutus	Seurakuntayhtymän johto on tutustunut Hyytiälän metsäaseman toimintaan osana hiippakunnan ilmastojohtamisen verkostotapaamista.	2021- 2022	Johtoryhmä
9.14 Muut toimenpiteet	Tampereen seurakuntien kastetuille istutetaan puut Nepalin uudelleenmetsitysalueella SLS:n kautta.	2021-	Kehittämispalvelut

10 Liikenne

Kestävään liikkumiseen kannustetaan suosittamalla käyttämään kimpakyytejä, julkista liikennettä ja työsuhdepolkupyöriä. Seurakuntayhtymän autoissa käytetään osin biopolttoaineita. Ympäristödiplomi edellyttää matkustussääntöä.

Minimikriteerit	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
10.1 Matkustussääntö	Seurakuntayhtymään laaditaan matkustussääntö tai -ohjeistus henkilöstön matkustamiskäytännöistä ympäristövaikutukset huomioiden.	2023	Johtoryhmä, henkilöstöpalvelut, ympäristötoimikunta
	Ulkomaan matkustussääntö on voimassa.	Jatkuva	Henkilöstöpalvelut

10 Liikenne

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
10.2 Matkustus- ja kuljetustarpeen vähentäminen	Etätyöskentelymahdollisuus vähentää matkustamistarvetta.	Jatkuva	Esihenkilöt
	Seurakuntien leirikuljetukset on keskitetty. Kiinteistöjen väliset huoltoajot pyritään suorittamaan tehokkaasti ja ajot minimoiden.	Jatkuva	Yhteinen kasvatus, kiinteistöpalvelut
	Ulkomaille suuntautuvien rippikoulujen lentoja vältetään ja matkustetaan mieluummin maata pitkin.	2024–2025	Yhteinen kasvatus, seurakunnat
10.3 Kevyen liikenteen lisääminen	Työntekijät voivat hankkia käyttöönsä työsuhdepolkupyörän.	2022–	Hankintapalvelut
	Seurakunnilla on käytettävissä työntekijöille lainattavia sähköpolkupyöriä ja myös tavallisia pyöriä.	2019–	
	Sähköpyörien latauspisteet löytyvät pyöräparkista Seurakuntien talossa. Latausmahdollisuuksia lisätään eri kiinteistöihin.	2023–	Kiinteistöjohtaja
10.4 Julkisen liikenteen hyödyntäminen	Diakonian ja yhteiskuntavastuun yksikön työntekijät voivat käyttää virkamatkoilla yksikön ladattavaa matkakorttia. Käytäntöä voi laajentaa muihinkin yksiköihin.	Jatkuva	Yksiköiden johtajat

10 Liikenne

Pisteytettävät asiat	Toimenpiteet	Aikataulu	Vastuutahot
10.5 Vaihtoehtoiset ajoneuvojen energianlähteet ja vähäpäästöisyys	Sähköautojen latauspisteitä toteutetaan vähintään 10:lle autolle vuoden 2024 loppuun mennessä.	2023–2024	Kiinteistöjohtaja
	Ajoneuvojen ja koneiden energiankulutuksen seuranta on kehitetty. Huollot ja korjaukset tehdään ajallaan.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja, hautauspalvelut
	Uusittaessa ajoneuvoja ja työkoneita huomioidaan niiden ympäristöominaisuudet.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja, autoja ostavat
	Dieselkäyttöisissä ajoneuvoissa käytetään biodieseliä.	Jatkuva	Kiinteistöjohtaja
	Siirtyminen sähkö- tai biopolttoaineita käyttäviin ajoneuvoihin käyttötarkoituksen sen mahdollistaessa.	2025–	Kiinteistöjohtaja, yksiköt, joissa on kulkuneuvoja
10.6 Kestävän työmatkaliikkumisen kampanjat	Osallistutaan mm. kilometrikisaan ja pyöräilyviikkoon. Järjestetään vuosittain Pyhäjärven kirkkopyöräily.	Jatkuva	
10.7 Taloudellinen ajotapa	Taloudellisen ajotavan koulutusta järjestetään tarvittaessa.	Tarpeen mukaan	Ympäristötoimikunta
10.8 Muut toimenpiteet	Leirikuljetukset toteutetaan yhteiskuljetuksina.	Jatkuva	Yhteinen kasvatus